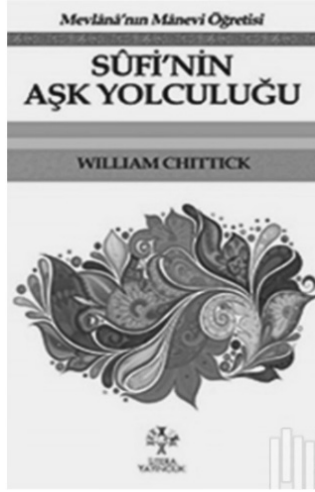

■
WILLIAM CHITTICK,
MEVLÂNÂ'NIN MANEVİ ÖĞRETİSİ: SÛFİ'NİN AŞK YOLCULUĞU,
Çev.: Ömer Saruhanlıoğlu,
Litera Yay., İstanbul 2016.

Doktora Öğrencisi
NURİYE İNCİ
Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Aşk yolunda

Gönlünü kaybettiysen eğer,

Gel bana sığın;

Ben yenilmezlik burcuyum, kalesiyim. (Rûmî, D.17925)

Chittick, *Mevlânâ'nın Fîhi Mâ Fih*, *Divan*, *Mesnevî*, *Mecâlis-i Seb'a* ve *Mektûbât* adlı eserlerinden yaptığı geniş ölçüdeki alıntılarla, hem Rûmî'nin tasavvuf anlayışını hem de sûfinin aşk yolculuğu serüvenini bu kitapta ortaya koymaktadır. Rûmî'nin eserlerine dağılmış olan tasavvuf anlayışını ve mânevi öğretisini başlıklar altında bütüncül bir şekilde görebilmek mümkün hale gelen eser, okuyucuyu Mevlânâ'nın çıktığı aşk yolculuğuna davet etmektedir.

Sufizm, İslam Felsefesi, Şiilik ve Fars Edebiyatı alanlarında çalışmalar ortaya koyan, *Tasavvuf*, *Kosmos'un Hakikati*, *Hayal Âlemleri* gibi eserleri ile tanınan William Chittick'in, *The Sufi Path of Love; The Spiritual Teachings of Rûmî* eseri, Ömer Saruhanlıoğlu'nun çevirisiyle *Sûfî'nin Aşk Yolculuğu*, *Mevlânâ'nın Manevi Öğretisi*, Litera Yayıncılık'tan çıktı.

Mevlânâ'nın eserlerinden oluşan bir kompozisyonla onun düşünce dünyasını anlamanın bazı teknik ipuçlarını veren yazar, Mevlânâ'nın dizeleri ile okuru lisanın sınırlarının ve tanımlarının ötesine geçirmeye yardım etmektedir. Yazar Rûmî'nin fikirlerini sistematize etme ve düzenleme hedefi taşımadığını, Rûmî'nin düşüncelerini yine kendi sözleri ile anlatmayı amaç edindiğini belirtmektedir. Bu nedenle Rûmî'nin beyitlerine bol miktarda yer vermiştir.

Çalışmanın en önemli özelliklerinden biri, Mevlânâ'nın eserlerinde sûfi bilgi hazinesi açısından önem arz eden ve İngilizce tercüme bekleyen birçok bölümü tercüme ederek ilim dünyasına kazandırmış olmasıdır. Yazarın Batılı okurlarını da dikkate alarak hazırladığı bu çalışma, Mevlânâ'nın hem Batı dünyasına doğru bir şekilde tanıtımı hem de İslam düşünce dünyasına katkı sağlaması açısından dikkate değerdir.

Kitabın başka bir özelliği yazarın, Mevlânâ öğretisindeki teknik kavramlara ve teorilere ön açıklama yapıp ardından beyitleri aktarması ve bunu yaparken herkesin rahatça anlayabileceği bir üslup kullanmasıdır. Eserin anlaşılabilirliğinde tercümedeki akıcılığın katkısını da unutmamak gerekir. Bu yönüyle kitabın hem tasavvufla ilgilenen genel okuyucuya hem konunun uzmanlarına hitap ettiği söylenebilir.

Yazarın çalışmayı hazırlamadaki titizliği, kitabın kapağında da kendini göstermektedir. Desen ve renkler, Mevlânâ'nın eserlerindeki Tanrı'ya, insana, âleme ve birbiriyle olan ilişkisine dair sayısız imgelerle dolu harmoniyi yansıtmaktadır.

Yazar eserin giriş bölümünde Mevlânâ'nın doğumundan (h.604/1207) vefatına kadarki (h.672/1273) süreç hakkında kesitler vermektedir. Bu bilgiler içinde Feridüddin Attar'ın, Mevlânâ'nın içindeki cevheri fark ederek babasına “Bir zaman gelecek, senin oğlun dünyadaki bütün Allah âşıklarının içindeki ateşi tutuşturacaktır.” Muştusuna dikkat çeker (s.12).

Yazar, Mevlânâ'nın “aşk öncesi ve sonrası” dönüşümünü ise yine kendi dizelerinden *Memleketin parmakla gösterilen ağır başlı sofusuydum da minberde ders okuturdum, fakat gel gör ki, kader beni senin el çırpan âşıklarından biri etti* (s. 13) ifadeleri ile anlatır. Şems'in Rûmî üzerindeki etkisini yazar, hocası Seyyid Hüseyin Nasr'ın, *Şems, Rûmî'nin sahip olduğu manevi olgunluk halini bir anlamda şiir yoluyla dışsallaştıran ve onun varlık dünyasında Fars Edebiyat tarihini dönüştürecek muazzam fırtınalara ve dalgalara yol açan ilahi mertebeden gönderilmiş manevi bir vesiledir.*”(s.14) Tespiti ile açıklar.

Yazar, Mevlânâ'nın manevi öğretisini ortaya koyma yolunda yaklaşık kırk bin beyitten oluşan *Şems-i Tebrizî'nin Divanı*, yirmi beş bin beyitten oluşan *Mesnevi'yi*, yine *Mesnevi'ye* benzeyen ama nesir türünde yazılmış ve muhtelif zamanlarda müritlerle yapılan sohbetleri içe-

ren diğer eseri *Fihi Ma Fih'i*, manzum tarzda yazılan Mecâlis-i Seb'a (Yediler Meclisi)'yı ve *yüz kırk beş* adet mektuptan oluşan *Mektûbât'ı* incelediğini belirtmektedir.

Yazar, Rûmî'nin eserlerinden *Divan'ın*, "Rûmî'nin manevi hayatının batınî boyutlardan yayılan ışıltı ve akışı kapsadığını", buna ilaveten "eserin bütününe sinen ruhun, manevi sarhoşluk ve delice bir aşk" olduğunu söyler. Mesnevi için de "oturup hayatın ve var oluşun anlamını düşünmeye vakti olan kişilere hitap eder" yorumunu yapar (s.19).

Chittick, zaman zaman eserin dipnotlarında Mevlânâ'nın düşüncelerini, başka sûfi müelliflerle değerlendirmeye tabi tutmaktadır. Örneğin, hayal konusunda İbn-i Arabî'nin düşüncelerine de yer verir ve "Rûmî'nin hayal ve muhayyileyle ilgili tasavvurunun İbn-i Arabî ve takipçilerinden çok daha geniş" olduğunu söyler (s. 326). Kitabın sonunda eklenen ve eserlerden oluşan bibliyografyada ise Mevlânâ hakkında yapılan İngilizce çalışmalardan bazılarını görme imkânı sunmaktadır.

Chittick, Mevlânâ'nın öğretisinde sufizmin üç boyutu olduğuna dair görüşünden mühlhem eseri, "Şeriat, Tarikat, Hakikat" yani teori-pratik ve manevi hedefin gerçekleşmesi esasına göre yazmıştır. Yazar, birinci bölümde Mevlânâ'nın manevi öğretisindeki teorik konuları ele alarak Mevlânâ'da suret, mana, zıtlıklar teorisi, ruh-akıl-kalp ilişkisi, Tanrı-âlem ve insan hakkındaki düşüncelerine izahat getirerek seçtiği beyitlerle bu bilgileri desteklemektedir. İkinci bölümde daha çok amel konusuna odaklanmıştır. Amel derecesine göre insanın ulaştığı makamlara göre isimlendirmede bulunarak peygamber ve velilerin fonksiyonlarını anlatır. Eserin son bölümünde ise manevi hedefin gerçekleşmesi sonucunda yaşanan hallerden fena-beka, aşk, fakr, sufizm, ene'l hak gibi kavramlara açıklamalar getirir. Mevlânâ'nın muhayyilesinde imgelelerin şiire dönüşümünü, şiirlerinde kullandığı cennet bahçesi, güzel kadın, şarap gibi kavramların uyandırdığı çağrışımlarla açıklar ve sayısız beyitlerle bunları aktarır. Yazar eseri şu beyitle sonlandırır.

Şu sözlerimin senin aleyhine şahitlik yapacağı gün yaklaşıyor: "Ben ki, ab-ı hayat, sana seslendim, çağurdım seni, sen kulaklarımı tıkadın sadece." (s.452).

İyi okumalar...